

A young man with dark hair, wearing a dark blue t-shirt, is smiling and looking towards the camera. He is in a kitchen setting, with his hands near a black tray containing a frying pan with food cooking in it. In the background, there are stacks of plates, a hand sanitizer dispenser, and a sign that reads "EMPLOYEES MUST WASH WITH HANDS".

MEE

Effecten van de pilot Toekomstcoach

Kwetsbare jongeren na de Praktijkschool een goede start bieden naar hun volwassen leven

Inhoud

1	Inleiding.....	2
1.1	Aanleiding	2
1.2	De pilot	3
1.3	De evaluatie.....	4
2	Uitkomsten van de evaluatie.....	5
3	Uitkomsten van eerder onderzoek	7
4	De effectevaluatie	10
4.1	Aanpak van de effectevaluatie	10
4.2	Kenmerken deelnemers	11
4.3	Kenmerken trajecten	12
5	Maatschappelijke positie	13
6	Financiële situatie.....	15
7	Zelfredzaamheid	16
8	Meedoen en het sociale netwerk	18
9	Zorggebruik.....	20
10	Maatschappelijke opbrengsten.....	21
10.1	Besparingen - participatie en financiële situatie.....	21
10.2	Kosten - zorggebruik	22
	Bijlage 1 – Leefgebieden toegelicht	24

1 Inleiding

Dit rapport doet verslag van de effecten van de pilot Toekomstcoaching. De trajecten die in de periode 2018 – 2020 bij zes Praktijkscholen in Nederland hebben gelopen, zijn onderzocht. Een traject Toekomstcoach beslaat in dit onderzoek 12 maanden.

1.1 Aanleiding

MEE streeft een inclusieve samenleving na. Een samenleving waarin iedereen de kans krijgt om zich optimaal te ontplooien. MEE biedt mensen met een beperking of chronische ziekte de ondersteuning die zij hierbij nodig hebben. Deze specialistische cliëntondersteuning kenmerkt zich door een preventieve, integrale aanpak die verder kijkt dan één levensgebied. De ondersteuning richt zich dan ook niet alleen op zaken als school, werk en zorg, maar ook op de thuissituatie: het eigen netwerk, financiën, relaties, de woonsituatie en vrije tijd. Vaak ligt de oorzaak van een probleem namelijk in een ander levensgebied. Of heeft het probleem raakvlakken met andere levensgebieden. Eén van de ondersteuningsvormen die MEE biedt is de Toekomstcoach.

1.2 De pilot

Op zes Praktijkscholen is de Toekomstcoach gedurende twee schooljaren ingezet. Per school werden vijf jongeren per jaar geselecteerd. Het was de bedoeling dat in totaal 50 jongeren werden ondersteund door een Toekomstcoach. Inmiddels zijn er 42 trajecten die zijn afgerond of minimaal 12 maanden lopen. De effecten van deze trajecten zijn onderzocht.

Doelgroep

De Toekomstcoach is een methodiek voor 16-27 jarigen met (vermoedelijk) een beperking (veelal verstandelijk en/of autisme) of een chronische ziekte. De doelgroep in de pilot bestaat uit:

- leerlingen uit het Praktijkonderwijs, die dreigen uit te vallen;
- leerlingen die op het einde van hun opleiding zijn gekomen en ondersteuning nodig hebben bij de stap naar betaald werk;

Jongeren zonder startkwalificatie en jongeren die uitstromen uit het voortgezet speciaal onderwijs, praktijkonderwijs en entreeopleiding en mbo hebben meer moeite met het vinden en behouden van werk.¹ Ook lukt het hen niet altijd hun weg te vinden op een vervolgopleiding, met het risico op voortijdige uitval.

Iets meer dan de helft van de leerlingen die het praktijkonderwijs verlaten, stroomt door naar het mbo (mbo1 of mbo2). Scholen uit het pro en mbo geven aan dat pro-leerlingen de overstap naar het mbo soms lastig vinden en het risico lopen om uit te vallen.² Van de leerlingen die niet doorstroomden naar een vervolgopleiding had in 2017 bijna 40 procent geen baan direct na uitstroom.³

Jongeren die er niet in slagen om een opleiding te volgen, te voltooien of werk te vinden lopen het risico om langdurig thuis te zitten. De afstand tot de arbeidsmarkt wordt steeds groter, met een groter risico op langdurige werkloosheid, armoede en schulden als gevolg. De financiële problemen kunnen weer leiden tot problemen in de gezinssituatie en tot dak- en thuisloosheid. Deze jongeren lopen het risico de aansluiting met het normale dagelijkse leven te verliezen. De kans op afglijden naar criminaliteit en/of radicalisering wordt daardoor groter. Daarnaast is er een grotere kans op psychische problemen, sociaal isolement en verslaving.⁴ Schulden is een veelvoorkomend probleem onder jongeren. Uit onderzoek van het Nibud bleek bijvoorbeeld dat in 2015 37 procent van de mbo'ers vanaf 18 jaar een schuld heeft en één op de vier een betalingsachterstand. Cijfers ontbreken, maar het ligt in de lijn der verwachting dat dit percentage onder leerlingen van het praktijkonderwijs nog hoger ligt. Volgens het Nibud spelen verschillende factoren een rol bij het ontstaan van schulden. Zoals veranderingen in de levensfase van jongeren, bijvoorbeeld wanneer jongeren op zichzelf gaan wonen, psychosociale factoren zoals verslavingsproblematiek, weerbaarheid en de financiële opvoeding.⁵

1 <https://www.16-27.nl/werk-inkomen/jeugdwerkloosheid>

2 Kamerbrief 7 maart 2018. Samen aan de slag: verbreden van de vsv-aanpak naar samenwerking voor minder zelfredzame jongeren.

3 <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/staat-van-het-onderwijs/trends-in-het-onderwijs/speciaal-onderwijs/nog-steds-beperkte-baankansen-arbeidsmarktgericht-uitstroomprofiel>

4 Franken & Mateman (2019). Wat werkt bij het succesvol toeleiden van jongeren naar werk. Utrecht: Movisie.

5 Schors van der, van der Werf & Schonewille (2015). Mbo'ers in geldzaken 2015. Financiële situatie en gedrag van mbo-studenten. Utrecht: Nibud.

Doel

Het doel van de Toekomstcoaching is voorkomen dat leerlingen uitvallen van school en zorgen dat zij die thuiszitten (op termijn) een zinvolle, duurzame dagbesteding hebben. De Toekomstcoach is erop gericht om (verergering van) problemen te voorkomen.

Aanpak

Voortijdig schoolverlaten heeft vaak vele oorzaken en kan daarom het beste worden aangepakt met een integrale aanpak die veel leefgebieden bestrijkt. Uit onderzoek is gebleken dat een centrale rol van een vaste mentor of coach een werkzaam bestanddeel is. Verder is het effectief als meerdere partijen vanuit de zorg betrokken zijn bij de school en met elkaar samenwerken.⁶

De Toekomstcoach heeft deze werkzame bestanddelen in zich.

De aanpak Toekomstcoach heeft de volgende kenmerken:

- Een integrale intake en aanpak (over de stelsels en wetgeving heen).
Integraal duidt zowel op de samenhang tussen levensdomeinen (zoals school, vrije tijd, werk en relaties) als op de continuïteit van ondersteuning.
- Eén vaste coachende begeleider die gedurende het hele traject contact onderhoudt met de jongere en waar nodig ondersteuning biedt. De Toekomstcoach is de spin in het web rond de deelnemer en kan (indien nodig) toeleiden naar regelingen en zorg- en hulpverlening.
- De ondersteuning is flexibel in tijd en intensiteit. De ondersteuning duurt ten minste 12 maanden, maar het liefst langer. De inzet onderscheidt zich van de reguliere ondersteuning door de duur van de trajecten.
- Het beter toegankelijk maken van het aanbod van werk en verdere ondersteuning.
- Een aanpak op maat, met ruimte voor praktijkgericht leren en voortrajecten om de basisvaardigheden te leren die nodig zijn voor het naar school (vervolgopleiding) of werk gaan.
- Het versterken van de samenwerking tussen partijen. Het netwerk, waaronder familie, werkgever, school en gemeente, wordt actief betrokken bij de ondersteuning.
- Vaak blijken de naasten van de deelnemer niet goed te weten welke beperkingen de deelnemer heeft of welke consequenties deze beperkingen hebben. De Toekomstcoach probeert deze kennislacune middels educatie te verhelpen.

Het toekomstplan vormt het uitgangspunt van de aanpak:

- De deelnemer maakt een toekomstplan, met hulp van de Toekomstcoach. Het toekomstplan wordt gedeeld met het sociale netwerk van de deelnemer.
- De deelnemer neemt zelf de regie. Dit wordt gestimuleerd door de stappen en doelen klein te maken en taken op te knippen. De deelnemer kan op deze manier ervaren wat hij zelf kan. Door vervolgens ook de deelnemer te complimenteren, wordt geprobeerd het zelfvertrouwen te vergroten.
- De doelen op de diverse leefgebieden worden in kaart gebracht en deze worden geadresseerd. Indien nodig wordt onderzocht wat de arbeidsmogelijkheden van de deelnemer zijn en worden specialistische hulpvragen uitgezet.

⁶ Nederlands Jeugdinstituut (2014). *Wat werkt bij schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten?*

1.3 De evaluatie

De trajecten Toekomstcoaching die in de afgelopen twee jaar zijn uitgevoerd, zijn geëvalueerd. Het doel van de evaluatie is om inzicht te krijgen in de effecten van deze ondersteuning. De evaluatie moet antwoord geven op de volgende onderzoeksvragen:

1. In hoeverre is de maatschappelijke positie van de deelnemers verbeterd na afloop van traject?
 - a. Hoeveel deelnemers zijn aan het werk gegaan?
 - b. Hoeveel deelnemers zijn op een alternatieve manier aan de slag, te weten in vrijwilligerswerk, een vervolgopleiding of dagbesteding?
2. In hoeverre is de financiële positie van de deelnemers verbeterd na afloop van het traject?
3. In hoeverre is de zelfredzaamheid van de deelnemers op de verschillende leefgebieden toegenomen na afloop van het traject?
4. Hoe ervaren de deelnemers hun maatschappelijke participatie en is hierin verandering opgetreden?
5. In hoeverre is het gebruik van zorg en (andere) ondersteuning door de deelnemers veranderd na het traject?
6. Wat zijn de verwachte maatschappelijke opbrengsten van de Toekomstcoaching?
7. Wat weten we over effectieve aanpakken uit eerder onderzoek?

In hoofdstuk 4 is de aanpak van de evaluatie beschreven.

Uitleg van begrippen

Een evaluatie is een vorm van onderzoek waarbij de resultaten van, in dit geval de Toekomstcoaching, worden beoordeeld in het licht van de doelstellingen. Daarbij wordt op een systematische wijze informatie verzameld, geanalyseerd en gepresenteerd.

In deze rapportage spreken we over effecten. Omdat de begrippen resultaten en effecten nogal eens naast elkaar worden gebruikt, zijn ze hieronder kort uitgelegd.

- Een resultaat is een directe uitkomst van een aanpak. Vaak wordt hiermee een output aangeduid, bijvoorbeeld het aantal deelnemers dat een Toekomstcoaching heeft ontvangen of de mate van tevredenheid met de ontvangen Toekomstcoaching. Vaak is een resultaat goed meetbaar en gekoppeld aan een subdoel.
- Een effect gaat over de outcome van de aanpak en is gekoppeld aan het hoofddoel. Het ligt in het verlengde van het resultaat. Een voorbeeld van een effect van Toekomstcoaching is een toename van de maatschappelijke participatie.

2 Uitkomsten van de evaluatie

In dit hoofdstuk geven we een samenvatting van de uitkomsten van de evaluatie. Dit doen we aan de hand van de in paragraaf 1.3 genoemde onderzoeksvragen. Toekomstcoaching wordt ingezet tijdens overgangsmomenten in het leven van kwetsbare jongeren. Stabiël blijven of een kleine verbetering is voor deze doelgroep vaak een grote stap op weg naar de toekomst.

Het doel van Toekomstcoaching is voorkomen dat leerlingen uitvallen van school, zorgen dat zij die thuiszitten (op termijn) een zinvolle, duurzame dagbesteding hebben en (verergering van) problemen voorkomen. De uitkomsten laten zien dat de Toekomstcoach deze doelen bereikt.

1. In hoeverre is de maatschappelijke positie (hoofdstuk 5) van de deelnemers verbeterd na afloop van het traject? **Uit de resultaten blijkt dat de maatschappelijke positie van de deelnemers is verbeterd.**
 - Het aandeel deelnemers dat betaald werk heeft is toegenomen van 13 naar 30 procent. Ook heeft tijdens de eindmeting een groter aandeel jongeren een dagbesteding.
 - Het aandeel deelnemers dat werk zoekt, is juist afgenomen. Ook het aandeel jongeren dat naar school gaat, is afgenomen. Dit is te verklaren uit het feit dat een deel van de deelnemers leerlingen zijn die in het laatste schooljaar worden begeleid bij hun stappen richting werk.
 - Daarnaast zien we dat de deelnemers die werken, dit gemiddeld meer uren per week doen. Bij de nulmeting werkte 21 procent 31-40 uur, bij de eindmeting was dit 32 procent.
 - Ook zien we een verschuiving in de duur van de arbeidscontracten: de werkende deelnemers hebben tijdens de eindmeting gemiddeld een wat langer durend arbeidscontract dan tijdens de nulmeting.
2. In hoeverre is de financiële positie (hoofdstuk 6) van de deelnemers verbeterd na afloop van het traject? **Over het algemeen is de financiële situatie van de deelnemers verbeterd.**
 - Het aandeel dat redelijk tot goed kan rondkomen is gestegen van 73 naar 80 procent.
 - Het aandeel deelnemers dat schulden heeft, is niet toegenomen.
 - Ook zien we een toename in het aandeel deelnemers met een inkomen hoger dan 1000 euro.
3. In hoeverre is de zelfredzaamheid (hoofdstuk 7) op de verschillende leefgebieden toegenomen na afloop van het traject? **De zelfredzaamheid is in het geheel iets toegenomen.**
 - Dit blijkt uit de scores op de zelfredzaamheidsmatrix. Deze matrix bestaat uit 13 leefgebieden die worden gescoord op een vijfpuntsschaal: van 1 grote of acute problematiek; 2 niet zelfredzaam; 3 beperkt zelfredzaam; 4 voldoende zelfredzaam; tot 5 volledig zelfredzaam.
 - Op bijna alle leefgebieden zijn de gemiddelde scores (iets) toegenomen. Dit is gezien de kenmerken van de doelgroep een goed resultaat.
 - We zien met name verbeteringen op het gebied van werk & opleiding (een toename van gemiddeld 0,4 punten) en financiën (0,3 punten).
 - Dit is in lijn met het doel van de Toekomstcoaching: het voorkomen van schooluitval en het realiseren van een zinvolle, duurzame dagbesteding.
4. Hoe ervaren de deelnemers hun maatschappelijke participatie (hoofdstuk 8) en is hierin verandering opgetreden? **Deelnemers zijn tijdens de eindmeting positiever over hun deelname aan de samenleving dan tijdens de nulmeting.**
 - Bij de eindmeting wordt deelname aan de samenleving beoordeeld met een 6,3, terwijl dit bij de nulmeting 5,7 was.

- Gezien de omstandigheden waarin de Toekomstcoaching plaatsvindt kan de stijging van het rapportcijfer worden beschouwd als een positief resultaat.
5. In hoeverre is het gebruik van zorg en (andere) ondersteuning (hoofdstuk 9) veranderd na het traject? **Het gebruik van zorg en ondersteuning is iets toegenomen.**
- Dit geldt met name voor de ambulante begeleiding: bij start maakte 9 procent hier gebruik van en bij de eindmeting 20 procent. Deze toename in ambulante begeleiding is in lijn met de aanpak. De Toekomstcoach leidt indien nodig deelnemers toe naar regelingen en zorg- en hulpverlening, de Toekomstcoach gaat niet zelf aan de slag met specialistische hulpvragen en verzorgt ook niet de arbeidstoeleiding.
 - De verwachting is dat met deze aanpak op de langere termijn inzet van zware zorg wordt voorkomen. De uitkomsten wijzen ook in deze richting: er zijn slechts kleine toenames in het gebruik van GGZ behandeling, beschermd wonen en maatschappelijke opvang.
6. Wat zijn de verwachte maatschappelijke opbrengsten (hoofdstuk 10) van de Toekomstcoaching? **Inzet van de Toekomstcoach leidt op korte termijn tot besparingen op uitkeringen, schuldhulpverlening en schoolmaatschappelijk werk.**
- Het gaat om circa € 4.000 aan besparingen per deelnemer in het eerste jaar na het traject.
 - De toegenomen arbeidsparticipatie en voorkomen schooluitval leiden naar verwachting tot besparingen op Wajong-, WW- en bijstandsuitkeringen.
 - Ook is de verwachting dat met inzet van Toekomstcoaching en de positieve effecten die dit heeft op de financiële situatie van de deelnemers, kosten voor schuldhulpverlening worden voorkomen.
 - Verder wordt bij de leerlingen bij wie schooluitval dreigt, naar verwachting inzet van schoolmaatschappelijk werk voorkomen.
 - De toegenomen inzet van zorg en ondersteuning leidt daarentegen, op de korte termijn tot extra kosten, namelijk bijna € 2.300 per deelnemer in het eerste jaar na het traject.
 - We merken hierbij op dat met deze extra inzet van zorg en ondersteuning verergering van problemen bij deze kwetsbare doelgroep wordt voorkomen. En daarmee wordt op de langere termijn hoogstwaarschijnlijk inzet van zware zorg en de daarbij horende hoge kosten voorkomen. We kunnen deze verwachting helaas niet staven met voorliggende evaluatie. Hiervoor zal nader onderzoek moeten worden verricht.
7. Wat laat eerder onderzoek zien aan effectieve aanpakken (hoofdstuk 3)? **De Toekomstcoach bestaat uit werkzame elementen.**
- In de onderzoeken naar de werkzame elementen komen aspecten naar voren die onderdeel zijn van de Toekomstcoach zoals de integrale aanpak met structurele één op één begeleiding, een aanpak op maat, het versterken van netwerk en samenwerking tussen partijen en deze inzet hiervan bij overgangen in het leven.
 - De ondersteuning heeft 'harde' effecten als uitstroom naar werk en het voorkomen van financiële problemen, en leidt ook tot andere, meer 'zachte' effecten zoals meer zelfvertrouwen, meer rust in het gezin en minder belaste mantelzorgers.
- * *Bakker, Pickles, de Wit, Borghouts-van de Pas & Peters (2014). Arbeidsparticipatie jongeren met licht verstandelijke beperkingen. Talenten zien, ontwikkelen en benutten door focus op werk en groei. Rotterdam: Ecorys.*
- ** *Franken & Mateman (2019). Wat werkt bij het succesvol toeleiden van jongeren naar werk. Utrecht: Movisie.*
- *** *Bleeker, Blommestein, van der Wel & Witvliet (2015). Varianten, ervaringen en succesfactoren in de regionale samenwerking arbeidstoeleiding kwetsbare jongeren. Amsterdam: Regioplan.*
- Berg van den, Heuts, van Horssen & Kruis (2013). Ondersteuning van jongeren met een LVB. Onderzoek naar doeltreffendere en goedkopere ondersteuning gericht op arbeidsparticipatie. Amsterdam: Regioplan.*

3 Uitkomsten van eerder onderzoek

Er is een korte literatuurstudie uitgevoerd om de kennis die er is over het ondersteunen van de doelgroep kwetsbare jongeren, in kaart te brengen.

Werkzame elementen in het begeleiden van kwetsbare jongeren

Onderzoek naar de effecten van een vergelijkbare interventie als Toekomstcoach is er niet tot nauwelijks. Wel zijn er diverse onderzoeken uitgevoerd naar de werkzame elementen in de begeleiding van kwetsbare jongeren. Uit onderzoeken van Ecorys⁷, Movisie⁸ en Regioplan^{9/10} blijken onder andere de volgende aanpakken succesvol te zijn:

- Voor een soepele overgang van school naar werk moet worden voorbereid op en begeleid in veranderingen op verschillende levensgebieden (zoals wonen en vrije tijdsbesteding).
- Persoonlijke, één op één begeleiding, met leerdoelen afgestemd op individu.
- Verder is het van belang dat de begeleiding flexibel is, aansluit bij en rekening houdt met de wensen van de jongere en dat de jongere inspraak heeft in de invulling van de begeleiding en de doelstellingen. De jongere moet dus eigenaar en regisseur zijn over zijn eigen leer- en transitieproces.
- De begeleiding houdt niet op bij plaatsing, ook tijdens werk en bij uitval uit werk is er, bij voorkeur voor onbepaalde tijd, toegang tot persoonlijke begeleiding.
- Deze begeleiding dient in nauwe samenwerking met de jongere, de ouders/verzorgers en eventueel de jeugdhulpverlening te gebeuren.
- De aanpak is oplossingsgericht en er wordt gelijktijdig aan problemen in verschillende domeinen gewerkt waarbij vanuit verschillende disciplines zoals onderwijs, zorg, re-integratie wordt samengewerkt.
- Verder is het van belang dat er een regisseur/begeleider is die de jongere persoonlijk kent, maar ook de aanwezige en benodigde vormen van ondersteuning goed kent en in staat is om andere professionals in te schakelen. Er moeten korte lijnen zijn en de regisseur/begeleider reageert actief bij (dreigende) uitval.

Belang van begeleiding bij transities

Uit een redelijk recent uitgevoerd interdepartementaal beleidsonderzoek naar jongeren met (risico op) een afstand tot de arbeidsmarkt in opdracht van het ministerie van financiën¹¹ wordt gesignaleerd dat juist bij overgangen in het leven van jongeren, problemen kunnen ontstaan. Bijvoorbeeld bij het krijgen van een baan. Begeleiding bij de transitie van de ene fase naar de andere fase is erg belangrijk. Uit een analyse van de knelpunten in de begeleiding van jongeren met afstand tot de arbeidsmarkt, uitgevoerd door het CPB¹² blijkt dat investeringen in vroege interventies als hulpverlening, scholing- en arbeidstoeleiding te weinig tot stand komen.

7 Ministerie van Financiën (2019). *Jongeren met (risico op) een afstand tot de arbeidsmarkt. Zichtbaar en zelfstandig maken. Interdepartementaal beleidsonderzoek.*

8 Swart & Visser (2019). *Jongeren met afstand tot de arbeidsmarkt in beeld. Den Haag: CPB.*

9 Kamerbrief 7 maart 2018. *Samen aan de slag: verbreden van de vsv-aanpak naar samenwerking voor minder zelfredzame jongeren.*

10 Berg van den, Heuts, van Horssen & Kruis (2013). *Ondersteuning van jongeren met een LVB. Onderzoek naar doeltreffendere en goedkopere ondersteuning gericht op arbeidsparticipatie. Amsterdam: Regioplan.*

11 Ministerie van Financiën (2019). *Jongeren met (risico op) een afstand tot de arbeidsmarkt. Zichtbaar en zelfstandig maken. Interdepartementaal beleidsonderzoek.*

12 Swart & Visser (2019). *Jongeren met afstand tot de arbeidsmarkt in beeld. Den Haag: CPB.*

Dat bijvoorbeeld het mbo geen nazorgplicht heeft, bemoeilijkt de transities van school naar school, van school naar werk en van werkloosheid naar werk. Jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt raken hierdoor vaak uit beeld. Ook wordt aangegeven dat de inzet vaak te eenzijdig vanuit één domein is ingericht, waardoor problemen die ontstaan na transities, bijvoorbeeld rond inkomensbesteding, schulden en het regelen van huisvesting, te laat worden opgepakt. Verder wordt nogal eens te weinig maatwerk geboden.

In de politiek is men inmiddels ook overtuigd van de noodzaak om knelpunten van integrale voorzieningen op het gebied van onderwijs, zorg en vinden van werk op te lossen. De ondersteuning van minder zelfredzame leerlingen in het onderwijs en bij het vinden en behouden van werk is één van de drie landelijke speerpunten in de kwaliteitsafspraken¹³.

Eerder onderzoek naar Toekomstcoaching

In 2017 zijn de resultaten van 21 trajecten van de Toekomstcoach (toen nog Navigator geheten)¹⁴ die in de periode 2013-2015 in de Kop van Overijssel liepen, in kaart gebracht. Het ging om 9 thuiszitters en 12 leerlingen bij wie schooluitval dreigde. Uit de analyse bleek dat de Toekomstcoaching had geleid tot de volgende effecten:

- Voorkomen van schooluitval of starten met opleiding (24%)
- Vinden van een betaalde baan (19%)
- Vinden van een dagbesteding (10%)
- Stabiliseren of verbeteren financiële situatie (38%)

Verder bleek dat de helft van de jongeren de psychische klachten waren gestabiliseerd dan wel verminderd en dat bij bijna 20 procent de huisvestingsproblemen waren verminderd of opgelost. Ook waren mantelzorgers ontzorgd, was er meer rust in het gezin, was hulpverlening beter op elkaar afgestemd en werd beter passende hulpverlening ingezet. Ook voelden scholen zich ontzorgd.

Ervaringen met Levenscoaching

Hogeschool Windesheim heeft in 2018 onderzoek gedaan naar de Levenscoach¹⁵, een ondersteuningsaanbod dat in zekere mate vergelijkbaar is met de Toekomstcoach. Met interviews met cliënten, coaches en andere betrokkenen is onder andere in kaart gebracht welke meerwaarde deze ondersteuning heeft. Uit dit onderzoek bleek dat de meerwaarde van een Levenscoach voor cliënten zit in de langdurige betrokkenheid en de betrokken houding van de Levenscoach en het regelmatig proactief contact zoeken met de cliënt. De professionals zien vooral de meerwaarde van de lange betrokkenheid. Zo kan goed worden ingespeeld op vraagstukken in het leven van de cliënt en kan hierop tijdig worden bijgestuurd zodat grotere problemen voorkomen worden.

Bij een andere evaluatie van de Levenscoach, in het kader van het project Autisme & Eigen Kracht¹⁶, zijn negen deelnemers geïnterviewd. Acht van de geïnterviewden gaven aan dat de coaching effect had op zijn of haar functioneren. Twee voelden zich zelfverzekerder en twee konden zaken beter in de context en rationeler bekijken. Ook had de coaching als resultaat dat het contact met hun sociale omgeving verbeterde.

¹³ Kamerbrief 7 maart 2018. *Samen aan de slag: verbreden van de vsv-aanpak naar samenwerking voor minder zelfredzame jongeren.*

¹⁴ Giesen en Vellenga (2017). *De impact van MEE. Maatschappelijke kosten en baten analyses MEE op Weg - Navigator - Levenscoach. Den Haag: Society Impact.*

¹⁵ Windesheim Flevoland (2018). *Leven vol kruispunten. Een onderzoek naar kritische kruispunten in het leven van mensen met een beperking en de resultaten van een methodiek om hen proactief te ondersteunen.*

¹⁶ Samenwerkingsverband autismehulpverlening Overijssel (2014). *Leergeschiedenis Deelproject Levenscoach Autisme & Eigen Kracht (AEK). Mensen met autisme en hun coaches over het deelproject Levenscoach.*

4 De effectevaluatie

Met de effectevaluatie wil MEE de effecten van de Toekomstcoach inzichtelijk maken. In dit hoofdstuk beschrijven we hoe deze effectevaluatie is aangepakt.

4.1 Aanpak van de effectevaluatie

Om de pilot te kunnen evalueren heeft MEE een registratiesysteem ontwikkeld waarmee de consulenten op gezette tijden (bij start, na 3, 6 en 12 maanden) gegevens registreren over de situatie van de jongere, de zogenaamde metingen. Met deze metingen zijn de volgende gegevens verzameld:

- Achtergrondkenmerken te weten, leeftijd, geslacht en beperkingen.
- Het doel of de doelen van de Toekomstcoaching. De consulent kruist de leefgebieden (dezelfde 17 als in de ZRM) aan waaraan men tijdens de coaching wil werken.
- De maatschappelijke positie. De consulent beantwoordt vragen over de maatschappelijke situatie van de jongere. Denk aan het doen van vrijwilligerswerk, het hebben van betaald werk, opleiding volgen, dagbesteding en de financiële situatie.
- De zelfredzaamheid van de deelnemers. De consulent vult de zelfredzaamheidsmatrix (ZRM) in. Deze bestaat uit 13 leefgebieden die worden gescoord op een vijfpuntsschaal: van 1 grote of acute problematiek; 2 niet zelfredzaam; 3 beperkt zelfredzaam; 4 voldoende zelfredzaam; tot 5 volledig zelfredzaam. Zie bijlage 1 voor een toelichting op de leefgebieden. Indien de deelnemer kinderen heeft, wordt ook het supplement "kinderen in het gezin" ingevuld, welke bestaat uit de 4 leefgebieden lichamelijke verzorging van het kind, sociaal-emotionele ondersteuning van het kind, scholing van het kind en opvang van het kind.
- De mate van zorggebruik. De consulent registreert voor zeven soorten zorg- en hulpverlening in hoeverre de jongere hier gebruik van maakt. Denk aan dagbehandeling, dagbesteding en ambulante ggz. Dit wordt geregistreerd op een schaal van niet/licht/matig/normaal/intensief. Ook noteert de consulent of de jongere in een instelling verblijft.
- Het oordeel over het meedoen in de samenleving. Hiervoor is de MEEdoen index ingevuld. De jongere geeft zelf een cijfer (min 1, max 10) voor diens mate van meedoen en voor de tevredenheid hiermee.
- Het oordeel over het sociale netwerk. Hiervoor wordt de SNV schaal gebruikt. De jongere geeft zelf een cijfer (min 1, max 10) waarmee hij/zij diens sociale netwerk beoordeelt.

In totaal is bij 42 jongeren een nulmeting ingevuld en in de meeste gevallen ook een eindmeting. Deze gegevens zijn geanalyseerd.

Voor beantwoording van onderzoeksvraag 7 "Wat zijn de verwachte maatschappelijke opbrengsten van de Toekomstcoaching?" wordt gebruik gemaakt van de landelijke effectevaluatie¹⁷ waarbij een groter aantal trajecten (79) is onderzocht. We doen hierbij de aanname dat de effecten van de pilot in grote mate vergelijkbaar zijn met die van de totale doelgroep van Toekomstcoaching.

17 Giesen (2020). De effecten van Toekomstcoaching. In opdracht van MEE Nederland.

4.2 Kenmerken deelnemers

Bij start zijn de achtergrondkenmerken van de jongeren genoteerd. In tabel 1 zijn deze op een rij gezet. Alle jongeren zijn tussen de 16 en 20 jaar oud. Het merendeel is 18 jaar. Ruim zes op de tien is man.

Tabel 1
Achtergrondkenmerken jongeren (N=42)

Kenmerk	Aantal	Percentage
Leeftijd		
16	3	7%
17	9	21%
18	15	36%
19	11	26%
20	3	7%
onbekend	1	2%
Geslacht		
Man	26	62%
Vrouw	16	38%

In tabel 2 is weergegeven welke beperkingen de jongeren hebben. Hierin is onder meer te zien dat ruim de helft van de jongeren een verstandelijke beperking heeft en 12 procent een stoornis op het autisme spectrum.

Tabel 2
Beperkingen jongeren (N=42)

Beperking*	Aantal	Percentage
Verstandelijke beperking	22	52%
Autisme Spectrum Stoornis	5	12%
Ontwikkelingsachterstand	4	10%
Psychische beperking	3	7%
Leerproblemen / stoornissen	2	5%
Lichamelijke beperking	1	2%
Overig	4	10%
Onbekend/niet ingevuld	3	7%

* Deze percentages tellen niet op tot 100 omdat jongeren meer dan één beperking kunnen hebben.

In tabel 4 is weergegeven van welke MEE organisaties de deelnemers afkomstig zijn. Het merendeel van de 121 deelnemers ontvangen Toekomstcoaching van één van de organisaties vallend onder MEE Samen en ruim een kwart is afkomstig van MEE West-Brabant.

4.3 Kenmerken trajecten

In tabel 3 is de status van de trajecten weergegeven. Inmiddels zijn 31 trajecten afgesloten en lopen er nog 11. Deze 42 trajecten zijn meegenomen in de analyse.

Bij 8 trajecten was sprake van voortijdige uitval. Redenen hiervoor waren ontbrekende motivatie, ouders wilden het niet of (te) ernstige problematiek.

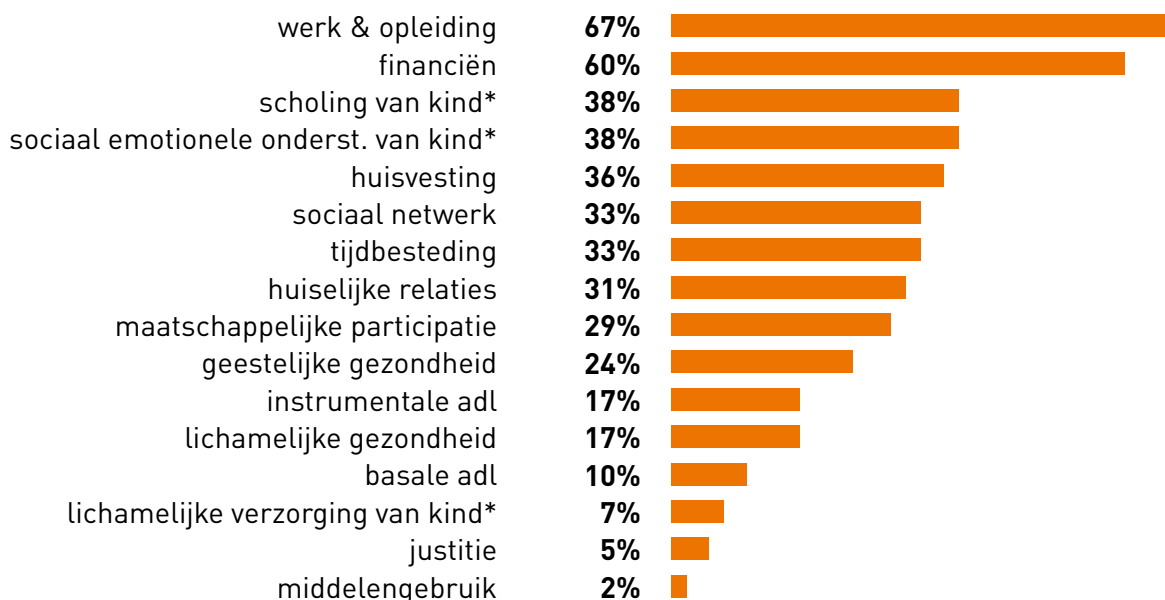
Tabel 3
Status van de trajecten (N=50)

Status	Aantal	Percentage
Afgesloten	31	62%
Lopend	11	22%
Uitval	8	16%

Bij aanvang van het ondersteuningstraject heeft de Toekomstcoach samen met de jongere een Toekomstplan gemaakt. Hierin zijn doelen opgesteld. In figuur 1 is te zien dat de meest voorkomende doelen zich bevinden op de leefgebieden werk en opleiding en financiën. Ook zijn relatief vaak doelen gesteld met betrekking tot het kind(eren) van de jongere: de scholing en de sociaal emotionele ondersteuning van diens kind.

Kenmerkend voor de Toekomstcoach is dat de ondersteuning zich niet op maar één levensgebied richt. Dit zien we ook terug in het aantal doelen per jongere, dit zijn er gemiddeld zes.

Figuur 1
Doelen van het ondersteuningstraject (N=42)

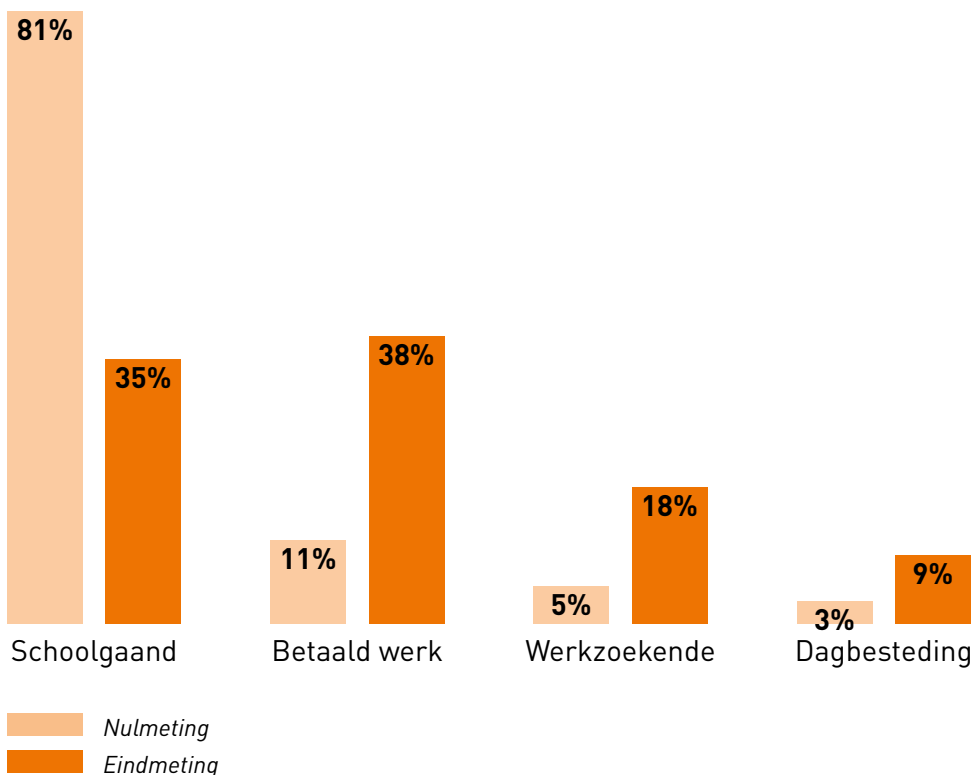
* Deze doelen zijn alleen van toepassing voor deelnemers die een kind hebben.

5 Maatschappelijke positie

Zowel bij start als bij het einde van het ondersteuningstraject is genoteerd wat de maatschappelijke positie van de jongeren is.

In figuur 1 was te zien dat bij twee derde van de trajecten een doel is geformuleerd op het leefgebied werk en opleiding. In figuur 2 is de verandering in participatie in onder andere werk en opleiding weergegeven. Logischerwijs was tijdens de nulmeting het merendeel van de jongeren schoolgaand. Een klein aandeel had een (kleine) baan, een paar waren werkzoekend en één jongere maakte gebruik van dagbesteding. In de figuur is te zien dat het aandeel jongeren dat naar school gaat, is afgenomen: zij hebben gedurende het traject het praktijkonderwijs afgerond. Het aandeel jongeren dat aan het werk is gegaan, is toegenomen van 11 naar 38 procent. Verder is het aandeel jongeren dat op zoek is naar werk toegenomen en maken tijdens de eindmeting drie jongeren gebruik van dagbesteding.

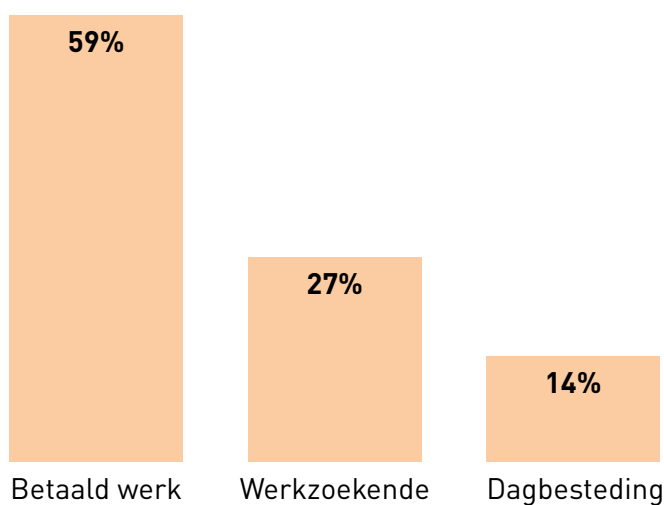
Figuur 2
Maatschappelijke positie bij start en einde traject (N=35 – 37)

In figuur 3 is de maatschappelijke positie van de 22 jongeren die tijdens de eindmeting niet meer naar school gaan, weergegeven. We zien dat 59 procent van hen een betaalde baan heeft gevonden. Verder is iets meer dan een kwart werkzoekend en gaat 14 procent naar dagbesteding.

Figuur 3

Maatschappelijke positie bij einde traject van de schoolverlaters (n=22)

De 13 jongeren die bij de eindmeting een betaalde baan hebben, hebben allemaal een tijdelijk contract van maximaal 12 maanden. Ze werken veelal minder dan 30 uur per week (zie tabel 4). Ruim een derde werkt (bijna) voltijds.

Tabel 4

Omvang van de betaalde baan tijdens de eindmeting (n=13)

Betaald werk uren per week	eindmeting
10-20	39%
20-30	15%
30-40	46%

Het aandeel jongeren dat (ook) vrijwilligerswerk verricht is ook iets toegenomen: van 8 naar 15 procent. Drie jongeren (7%) ontvangen een (WWB-)uitkering tijdens de eindmeting.

6 Financiële situatie

Zowel bij start als bij het einde van het ondersteuningstraject is genoteerd wat de financiële situatie van de jongeren is.

In figuur 1 was te zien dat het stabiliseren danwel verbeteren van de financiële situatie bij 60 procent van de deelnemers een doel van het traject was. In figuur 4 is te zien dat bij het merendeel van de jongeren de financiële situatie stabiel is gebleven danwel is verbeterd.

Driekwart van de jongeren kan bij het einde van de ondersteuning goed of redelijk goed rondkomen. Dat bij de eindmeting minder jongeren goed en meer jongeren redelijk kunnen rondkomen, is te verklaren met het feit dat een deel van hen aan het werk is gegaan in een kleine betaalde baan. Een vijfde kan moeilijk rondkomen, maar heeft geen schulden gemaakt. Eén jongere (4%) heeft wel schulden (uitgezonderd een eventuele hypotheek), maar deze nemen af.

Figuur 4
Financiële situatie bij start en einde traject (N=28 – 34)

Eindmeting:

Nulmeting:

In figuur 5 staat het inkomen van de jongeren tijdens de nul- en eindmeting, weergegeven. We zien een kleine verschuiving naar een hoger inkomen.

Figuur 5
Inkomen van de jongeren bij start en einde traject (N=28 – 34)

Eindmeting:

Nulmeting:

7 Zelfredzaamheid

Zowel bij de nul- als de eindmeting is de zelfredzaamheidsmatrix ingevuld. Hierin is voor 17 leefgebieden aangegeven in hoeverre er problemen spelen (zie bijlage 1 voor een toelichting op de leefgebieden). Hoe hoger de score hoe zelfredzamer de jongere is. Hoe lager de score hoe groter of acuter de problemen op het leefgebied zijn.

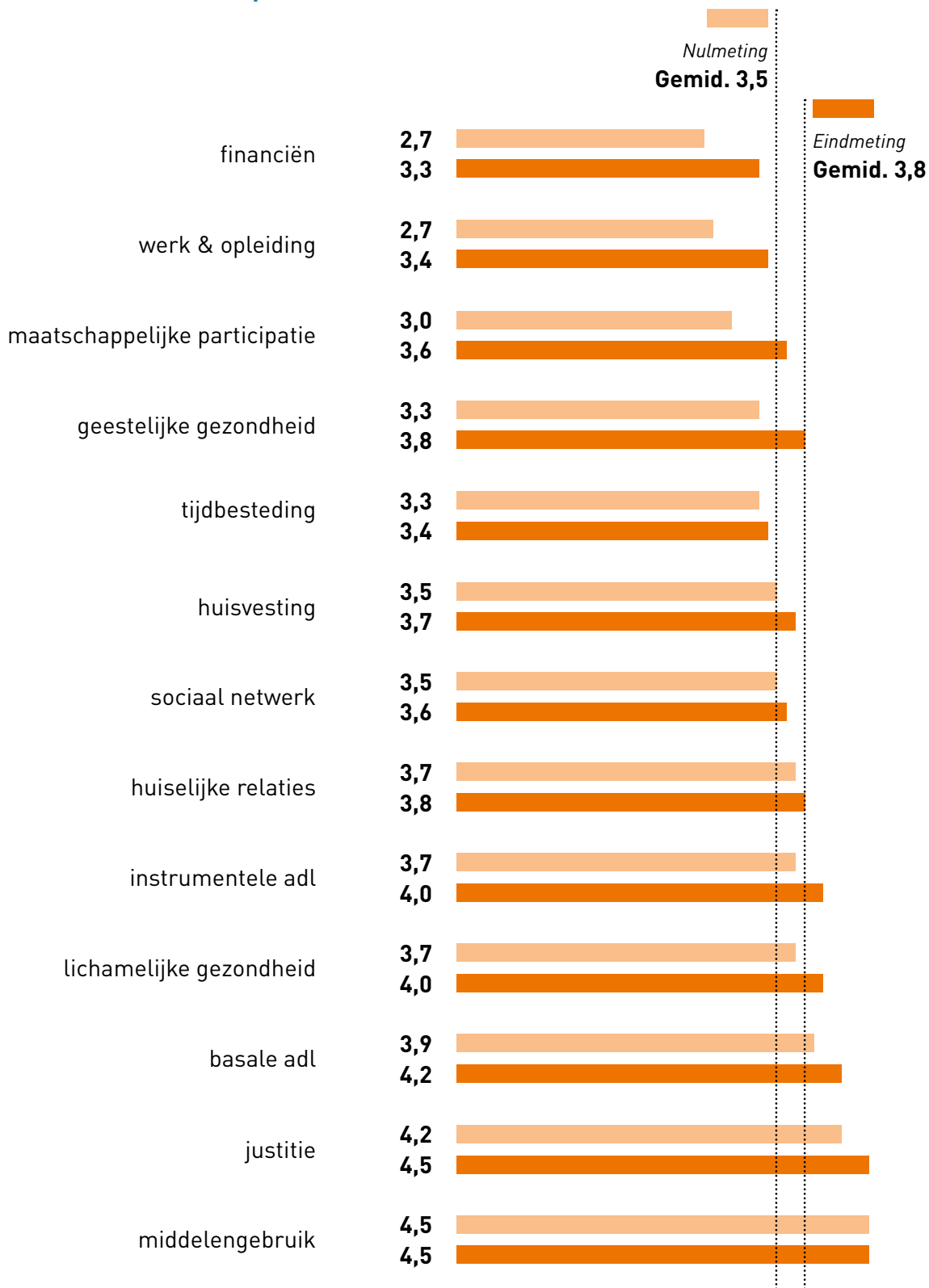
Het supplement "kind(eren) in het gezin", bestaande uit de leefgebieden lichamelijke verzorging van het kind, opvang van het kind, scholing van het kind en sociaal-emotionele ondersteuning van het kind is beduidend minder vaak ingevuld (bij maximaal 8 jongeren). Daarom zijn deze vier leefgebieden niet meegenomen in de analyse.

In figuur 6 is te zien dat bij op één na alle leefgebieden de gemiddelde scores zijn gestegen. Alleen op het leefgebied 'middelengebruik' is de score gelijk gebleven. We kunnen hieruit opmaken dat op geen van de leefgebieden de situatie is verslechterd, wat een goed resultaat is gezien de doelgroep. De gemiddelde score op de ZRM (de 13 leefgebieden die zijn meegenomen in de analyse) is gestegen van 3,5 naar 3,8. Over het algemeen zijn de jongeren na het ondersteuningstraject dus zelfredzamer dan voor het ondersteuningstraject.

Verder is in de figuur te zien dat de jongeren bij de start van het ondersteuningstraject, met name problemen hadden op het gebied van 'financiën', 'werk & opleiding', 'maatschappelijke participatie', 'geestelijke gezondheid' en 'tijdsbesteding'. De eerste vier van deze leefgebieden zijn tevens de leefgebieden waarop de meeste verbetering heeft plaatsgevonden: de score steeg op deze leefgebieden 0,5 tot 0,7 punten. Op het leefgebied 'tijdsbesteding' is er ook een toename in de zelfredzaamheid, maar deze is met gemiddeld 0,3 punten wat kleiner.

Op het gebied van 'instrumentele activiteiten van het dagelijks leven', 'lichamelijke gezondheid', 'basale algemeen dagelijkse levensverrichtingen', 'justitie' en 'middelengebruik' kwamen de minste problemen voor. Dit zien we ook terug bij de doelen: op deze leefgebieden werden nauwelijks doelen gesteld.

Figuur 6
Gemiddelde scores op de ZRM (N=28 - 42)

8 Meedoen en het sociale netwerk

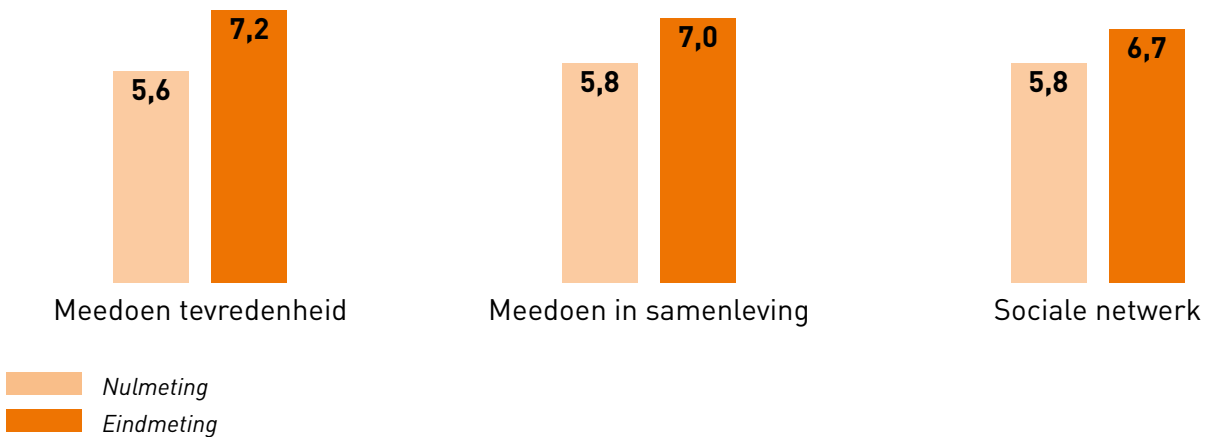
In dit hoofdstuk beschrijven we hoe de jongeren zelf hun deelname aan de samenleving beoordelen (gemeten met de MEEdoen index) en hoe tevreden ze zijn over hun sociale netwerk (gemeten met de SNV schaal).

In figuur 7 staan de gemiddelde cijfers waarmee de jongeren hun situatie beoordelen bij start en bij het einde van het traject. Hierin is duidelijk te zien dat de jongeren veel positiever zijn gaan oordelen over hun deelname aan de samenleving en over hun sociale netwerk. De jongeren zijn met name meer tevreden over de mate waarin ze meedoen in de samenleving: bij de nulmeting gaven de jongeren hiervoor gemiddeld een 5,6, bij de eindmeting was het gemiddelde cijfer hiervoor een 7,2.

De jongeren die zijn uitgestroomd naar een betaalde baan oordelen nog iets positiever over hun deelname aan de samenleving (7,5 respectievelijk 7,3).

Figuur 7

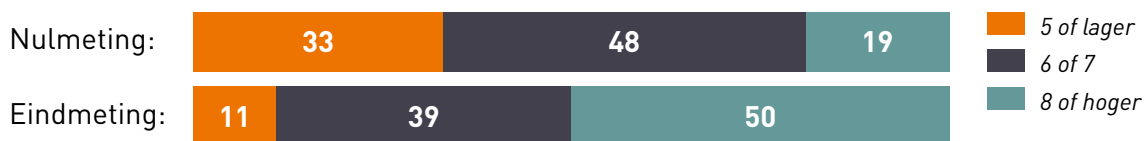
Oordeel van jongeren over hun meedoen in de samenleving (N=38 - 42)

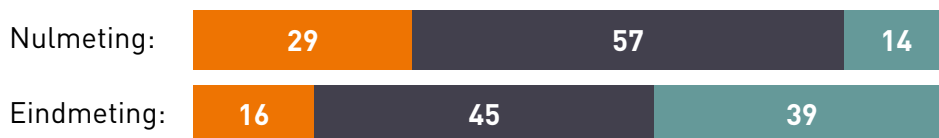
In figuur 8 is per thema weergegeven welk aandeel een 5 of lager, een 6 of 7 of een 8 of hoger gaf op de nulmeting en op de eindmeting. In deze figuur is goed te zien dat het aandeel jongeren dat een 5 of lager geeft voor het meedoen, tevredenheid over het meedoen en het sociale netwerk is afgenomen. Het aandeel jongeren dat deze aspecten met een 8 of hoger beoordeelt, is juist toegenomen.

Figuur 8
Oordeel van jongeren over meedoen en sociale netwerk (N=38 - 42)

Meedoen tevredenheid

Meedoen in samenleving

Sociaal netwerk

De 31 deelnemers die bij de eindmeting een betaalde baan hebben, geven een 7,1 voor hun tevredenheid over het meedoen en een 6,8 voor de mate waarin ze meedoen. Hun sociale netwerk beoordelen ze met een 6,7.

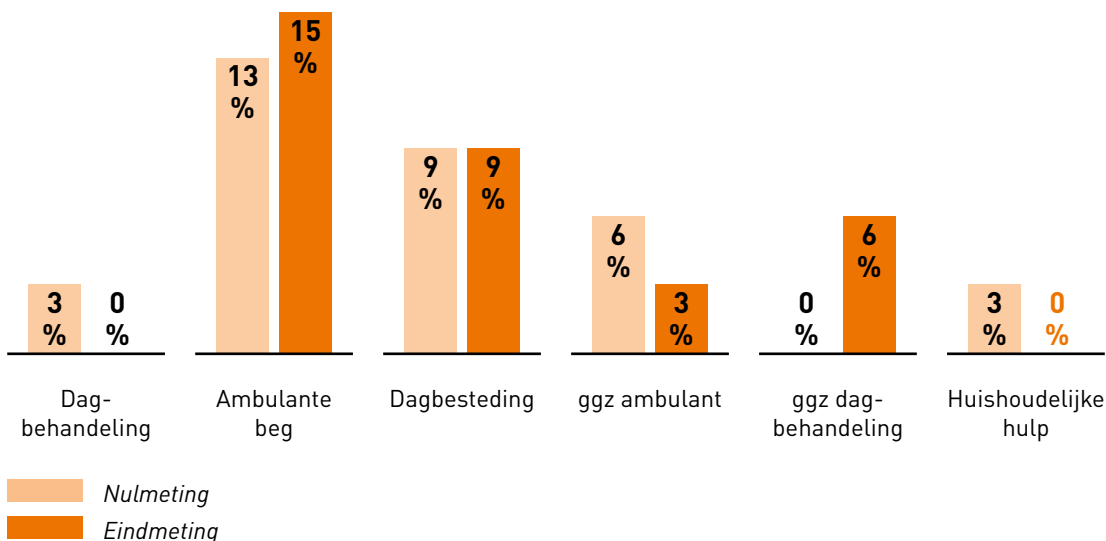
9 Zorggebruik

De consultants hebben voor diverse soorten zorg en hulp aangegeven in hoeverre de jongeren hier gebruik van maken. In figuur 9 is de verandering hierin tussen start en einde van het traject weergegeven.

Er hebben enkele kleine verschuivingen plaatsgevonden. Bijvoorbeeld in het gebruik van ambulante begeleiding: hier maakten 4 jongeren gebruik van bij de start en dit waren er 5 bij de eindmeting. Ook in het gebruik van ggz zien we een kleine verschuiving: minder ggz ambulante en meer ggz dagbehandeling. Het aandeel jongeren dat gebruik maakt van dagbesteding is niet veranderd. De overige vormen van zorg- en hulpverlening komen nauwelijks voor. Ook in de intensiteit van de zorg en hulpverlening (afgemeten aan het aantal uren per week) is nauwelijks iets veranderd.

Figuur 9

Ontvangen zorg- en hulpverlening bij start en einde van traject (n=29 - 34)

Ook is geregistreerd door de consultant of de jongere in een instelling verblijft. Bij start woonden 2 jongeren beschermd, tijdens de eindmeting waren dit er 3. Verder is één jongere in de maatschappelijke opvang terecht gekomen (zie tabel 5).

Tabel 5

Gebruik van intramurale zorg (n=32 - 34)

Intramurale zorg	Nulmeting	Eindmeting
Beschermd wonen	6%	9%
Maatschappelijke opvang	0%	3%

10 Maatschappelijke opbrengsten

In dit hoofdstuk maken we een inschatting van de maatschappelijke opbrengsten en kosten van de Toekomstcoaching. Dit doen we, gezien het kleine aantal trajecten, niet alleen op basis van de uitkomsten van de pilot, maar we maken hiervoor gebruik van de uitkomsten van de landelijke effectevaluatie.

10.1 Besparingen - participatie en financiële situatie

Net als in de pilot, zien we in de landelijke effectmeting dat deelnemers meer zijn gaan participeren in werk en opleiding en dat schooluitval waarschijnlijk is voorkomen. In tabel 6 is onder meer te zien dat ruim een kwart van de 79 deelnemers zowel bij de nul- als bij eindmeting een opleiding volgde. Mogelijk is bij hen schooluitval voorkomen. Bijna een kwart heeft tijdens de Toekomstcoaching een betaalde baan gevonden en 12 procent heeft een dagbesteding gevonden. Verder zien we dat bij 4 procent van de deelnemers de problematische schulden zijn afgenomen.

Tabel 6

Veranderingen in maatschappelijke participatie en financiële situatie (n=79)

Verandering	Aantal deelnemers	Percentage
Opleiding blijven volgen	21	27%
Opleiding gaan volgen	6	8%
Betaalde baan gevonden	18	23%
Betaalde baan behouden	6	8%
Dagbesteding gevonden	9	12%
Uit de schulden	3	4%

Deze resultaten vertalen we in maatschappelijke opbrengsten. Daarbij hanteren we dezelfde prijzen als we in 2017¹⁸ hebben gedaan. Omdat de effecten die genoemd zijn in tabel 6 ook een gevolg kunnen zijn van andere hulp of ondersteuning of misschien wel sowieso waren opgetreden, rekenen we de helft toe aan de Toekomstcoaching. Bijvoorbeeld, we doen de aanname dat het effect 'betaalde baan gevonden' dat bij 18 deelnemers optreedt, bij de helft, dus bij deelnemers het gevolg is van de Toekomstcoaching.

18 Giesen & Vellenga (2017). De impact van MEE. Maatschappelijke kosten en baten analyses MEE op Weg - Navigator - Levenscoach. Den Haag: Society Impact.

In tabel 7 is te zien dat bij deze groep deelnemers waarschijnlijk € 288.000 wordt bespaard aan kosten op uitkeringen en schuldhulpverlening.

Tabel 7

Verwachte kostenbesparing van toegenomen participatie en afname financiële problemen (n=79)

Effect	Bate	Aantal	Besparing	Belanghebbende
Betaalde baan behouden	voorkomen WW-uitkering, 8 maanden à € 13.000	3	€ 39.000	UWV
Opleiding blijven of gaan volgen	voorkomen Participatiewet uitkering en re-integratie, 12 maanden à € 10.898	13,5	€ 147.123	Gemeente
Betaalde baan gevonden	voorkomen Participatiewet uitkering en re-integratie, 12 maanden à € 10.898	9	€ 98.082	Gemeente
Uit schulden	voorkomen traject schuldhulpverlening à € 2.550	1,5	€ 3.825	Gemeente
Opleiding blijven volgen	Voorkomen traject schoolmaatschappelijk werk à € 2.000	10,5	€ 21.000	Scholen
Totaal			€ 309.030	
Per deelnemer			€ 3.912	

10.2 Kosten - zorggebruik

In de landelijke effectmeting zagen we een afname van problematiek op de gebieden geestelijke gezondheid, basale algemeen dagelijkse levensverrichtingen en middelengebruik. Mogelijk is dit mede het effect van de zorg en ondersteuning die tijdens de Toekomstcoaching is geregeld. In tabel 8 is te zien dat het met name gaat om ambulante begeleiding (9 deelnemers meer maken hier gebruik van). Ook is bij een aantal deelnemers (4) geestelijke gezondheidszorg ingezet en is een aantal deelnemers (5) beschermd gaan wonen.

Gezien de aanpak van de Toekomstcoaching (problemen voorkomen door waar nodig inzet van zorg en ondersteuning) zijn deze kleine toenames in het gebruik van zorg en ondersteuning niet vreemd. Naar verwachting wordt hiermee inzet van zwaardere zorg voorkomen. Uit de voorspellende kostenbatenanalyse die in 2017 is uitgevoerd, bleek bijvoorbeeld dat waarschijnlijk uithuisplaatsingen waren voorkomen.

Tabel 8

Aantal deelnemers dat zorg en ondersteuning gebruikt (n=79)

Soort zorg of ondersteuning	nulmeting	eindmeting	verschil
Dagbehandeling	2	2	0
Ambulante begeleiding	7	16	+9
Dagbesteding	5	6	+1
Ggz ambulant	4	6	+2
Ggz dagbehandeling	0	2	+2
Huishoudelijke hulp	1	0	-1
Thuiszorg	0	1	+1
Beschermd wonen	4	9	+5
Maatschappelijke opvang	0	2	+2

We hebben berekend wat deze extra inzet van zorg en ondersteuning het eerste jaar zou kosten. We doen dit alleen voor de toegenomen inzet van ambulante begeleiding, ggz behandeling, beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Gezien de heel kleine toenames (in absolute aantallen) bij dagbesteding, huishoudelijke hulp en thuiszorg, nemen we deze categorieën niet mee. Ook nu hanteren we de prijzen die zijn gebruikt in de kostenbatenanalyse uit 2017 en ook hier rekenen we de helft van de waargenomen effecten toe aan de Toekomstcoaching. Bijvoorbeeld: we zien dat bij de eindmeting 9 deelnemers meer gebruik maken van ambulante begeleiding dan tijdens de nulmeting. We berekenen voor de helft van hen (dus 4,5 keer) de kosten.

In tabel 9 is te zien dat bij deze groep deelnemers waarschijnlijk € 181.000 extra kosten aan zorg en ondersteuning worden gemaakt. Zoals gezegd gaan deze kosten hoogstwaarschijnlijk uit voor de baten op langere termijn. Dit omdat met de Toekomstcoaching juist preventief zorg en hulp wordt ingezet om verergering van problemen te voorkomen. Deze effecten op de lange termijn zijn in deze evaluatie niet in beeld gebracht.

Tabel 9
Verwachte kosten van inzet zorg en ondersteuning (n=79)

Effect	Kosten	Aantal	Kosten	Belanghebbende
Inzet ambulante begeleiding	1 uur per week à € 65 euro gedurende 1 jaar: € 3.380	4,5	€ 15.210	Gemeente
Inzet GGZ behandeling	1 behandeltraject à € 8.000	2	€ 16.000	Gemeente
Inzet beschermd wonen	1 jaar à € 50.000	2,5	€ 125.000	Gemeente
Inzet maatschappelijke opvang	1/2 jaar à € 25.000	1	€ 25.000	Gemeente
Totaal			€ 181.210	
Per deelnemer			€ 2.294	

Bijlage 1 – Leefgebieden toegelicht

1. Financiën

De mate waarin een persoon tenminste voldoende inkomen heeft om in de basisbehoeften te voorzien, deze inkomsten zo zelfstandig mogelijk verwerft en de inkomsten en uitgaven in balans zijn. Met andere woorden, de persoon maakt geen (nieuwe) schulden, is niet afhankelijk van een (bijstands-) uitkering en gebruikt zijn inkomen om:

- eten, drinken en kleding te kopen,
- de huur of hypotheek te betalen,
- water en elektriciteit te betalen,
- zorg en (zorg-)verzekering te betalen,
- bestaande schulden (als aanwezig) af te betalen.

2. Werk & Opleiding

Het hebben van betaald werk, het volgen van een traject dat naar werk leidt (gericht op arbeidsmatige participatie of re-integratie) of het volgen van een opleiding. Wanneer geen betaald werk wordt verricht, zijn de ondernomen activiteiten om werk te vinden van belang. Hierbij kun je denken aan solliciteren, een sollicitatiecursus volgen, of een assessment of test doen, maar ook een CV op een vacaturesite plaatsen en dergelijke beschouwen we als een werkzoekactiviteit.

3. Tijdsbesteding

De mate waarin activiteiten gedurende de dag als plezierig of nuttig worden ervaren door de persoon, de mate waarin een persoon structuur in zijn dag aanbrengt en het dag-nachtritme van een persoon.

4. Huisvesting

De stabiliteit, kwaliteit en autonomie van de woonsituatie van de persoon. De vraag of de persoon een veilige, toereikende woning heeft waar hij voor langere tijd kan verblijven, staat hier centraal.

5. Huiselijke relaties

Of de persoon goede relaties onderhoudt met de personen met wie hij een huishouden deelt. Wordt de persoon ondersteund door de leden van het huishouden in zijn groei en ontwikkeling of hebben leden van het huishouden een negatieve invloed op het functioneren van de persoon? Andersom geldt ook: ondersteunt de persoon de leden van het huishouden in hun groei en ontwikkeling of heeft de persoon juist een negatieve invloed op het functioneren van één of meer leden van het huishouden?

6. Geestelijke gezondheid

De aan- of afwezigheid van geestelijke problemen en, als er sprake is van geestelijke problemen, hoe de persoon daarmee omgaat. De centrale vraag hier is welke invloed de geestelijke stoornis heeft op het dagelijks functioneren van de persoon.

7. Lichamelijke gezondheid

De aan- of afwezigheid van een lichamelijke aandoening en - indien aanwezig - hoe de persoon hiermee omgaat. Onder lichamelijke aandoeningen worden zowel verwondingen (bijvoorbeeld ten gevolge van een ongeluk), als kortdurende (bijvoorbeeld griep) en chronische ziekten (bijvoorbeeld diabetes) verstaan.

8. Middelengebruik

Het drug-, gok- en alcoholgebruik van de persoon en welke invloed dit heeft op het dagelijks functioneren van de persoon. Wanneer de persoon in behandeling is voor zijn middelengebruik weegt ook de behandeltrouw mee in de beoordeling op dit domein.

9. Basale Activiteiten van het Dagelijks Leven (Basale-ADL)

De mate waarin de persoon de activiteiten uitvoert en heeft uitgevoerd die een persoon moet doen om zijn lichamelijke veiligheid en welzijn te behouden. Specifiek gaat dit domein over de uitvoering van de volgende activiteiten:

- verplaatsen = je (binnenshuis) van de ene ruimte naar de andere ruimte bewegen. Bijvoorbeeld van slaapkamer naar badkamer, van woonkamer naar keuken, van bed naar stoel e.d.
- persoonlijke hygiëne = je wassen en je lichaam verzorgen
- kleden = kleren aantrekken die geschikt zijn, gegeven de omgeving en het weer
- voeden = voldoende, gezond voedsel (eten en drinken) tot je nemen
- toiletbezoek = op tijd naar het toilet gaan en adequaat gebruik maken van het toilet

10. Instrumentele Activiteiten van het Dagelijks Leven (IADL)

Het uitvoeren van- en de kwaliteit van de verrichtingen die een persoon doet om veilig en duurzaam te functioneren in zijn omgeving. Specifiek gaat dit domein over de uitvoering van activiteiten op de volgende gebieden:

- koken = je voedsel bereiden/ geschikt maken voor consumptie
- vervoeren = je verplaatsen van de ene locatie naar de andere al dan niet door gebruik te maken van een vervoersmiddel
- inkopen doen = spullen kopen die je nodig hebt
- huishoudelijk werk = je woning en directe omgeving schoonmaken en verzorgen.
- administratie = je post verwerken en berichten van diensten waar je gebruik van maakt ordenen en afhandelen.
- medicijnen = als je medicijnen gebruikt voor lichamelijke en/of geestelijke stoornissen neem je deze in zoals voorgeschreven
- apparaten en producten = de apparaten (zoals telefoon, computer, televisie e.d.) en producten (zoals tandpasta, voorbehoedmiddelen, scheermesjes, vuilniszakken e.d.) gebruik je als je ze nodig hebt en waarvoor ze bedoeld zijn.

11. Sociaal netwerk

Het aantal en de kwaliteit van relaties met vrienden, familie en kennissen (die geen onderdeel van het huishouden zijn). Een belangrijke vraag binnen dit domein is of de persoon voldoende personen om zich heen heeft verzameld die hem kunnen steunen en begeleiden in zijn groei en ontwikkeling. De kwaliteit van het sociaal netwerk is van belang omdat een persoon een heel omvangrijk netwerk kan hebben dat enkel bestaat uit personen waar hij, indien nodig, niet op kan rekenen en/of die een negatieve invloed hebben op het gedrag van de persoon.

12. Maatschappelijke participatie

De mate waarin de persoon deel neemt aan maatschappelijke, gestructureerde activiteiten en organisaties. Het betreft zowel de deelname van de persoon als de aanwezigheid van bevorderende of belemmerende externe factoren (bijvoorbeeld transport, tijd, kinderopvang e.d.).

13. Justitie

Of de persoon op dit moment, of in het (recente) verleden, in aanraking is gekomen met politie en justitie. Wanneer de persoon op dit moment zaken bij justitie heeft lopen zou dat mogelijk kunnen interfereren met een eventueel zorg-, huisvesting- of dagbestedingstraject. Het hebben van een strafblad zou mogelijk invloed kunnen hebben op de arbeidstoeleiding.

14. Lichamelijke verzorging (supplement kinderen in het gezin)

De mate waarin de ouders zorgen voor een veilige fysieke omgeving voor het kind waarvoor zij verantwoordelijk zijn. Deze veilige fysieke omgeving schept een belangrijke randvoorwaarde voor een normale en gezonde ontwikkeling van het kind. Een belangrijke vraag in dit domein is of de lichamelijke basiszorg op orde is. Om volledig zelfredzaam te zijn moet een ouder bovendien voldoende beweging stimuleren. Het domein gaat ook over de signalering van lichamelijke mishandeling (een kind wordt letsel toegebracht) of lichamelijke verwaarlozing (een kind wordt verzorging onthouden).

15. Sociaal-emotionele ondersteuning (supplement kinderen in het gezin)

De mate waarin ouders zorgen voor een omgeving waarin het kind zich emotioneel gezond kan ontwikkelen. Het gaat hierbij om nauwe betrokkenheid bij kinderen, stellen van grenzen en signalering van geestelijke mishandeling en verwaarlozing.

16. Scholing (supplement kinderen in het gezin)

Het recht op onderwijs en scholing is een belangrijk basisrecht van kinderen en ouders zijn hier verantwoordelijk voor. Dit domein gaat over drie aspecten van scholing, namelijk: 1) ongeoorloofd verzuim, 2) de mogelijkheid om huiswerk te maken en 3) ouderbetrokkenheid.

17. Opvang (supplement kinderen in het gezin)

Zorgen ouders voor (in)formele vormen van opvang of toezicht zodra ouders zelf niet beschikbaar zijn én het (leerplichtige) kind niet op school is. Hiermee realiseren ouders onder andere dat er toezicht is op het doen en laten van het kind in het openbare domein. Voorbeelden zijn kinderopvang, buitenschoolse opvang (BSO), (betaalde) oppas, gastoudergezinnen, grootouder(s), burens, vrienden maar ook een sportvereniging kan een rol spelen.